

nék el, akkor egy paradicsomi tartózkodás is pokollá válna számomra” – írta Erzsébet. Nyughatatlansága egyre fokozódott. Mind családja, mind bizalmasai egyre inkább aggódtak a mélabús császárnéért. Lánya, Mária Valéria 1897-ben a következő sorokat írta naplójába: „Sajnos édesanya sokkal inkább, mint valaha, egyedül akar lenni... és csak szomorú dolgokról beszél.”

1898 májusában pedig ezt írta: „...az a mély szomorúság, amely korábban csak néha-néha telepedett anyára, most már örökös kísérőjévé vált. Ma anya ismét azt mondta, hogy gyakran vágyik a halálra...”

57 A merénylet és a temetés

1898 szeptemberében Erzsébet többhetes kúrán tartózkodott a Montreux melletti Territetben. Udvarhölgyével, Sztáray Irmával szeptem-ber 9-én kirándulást tett Prégnybe, hogy meglátogassa Rothschild bárónőt. Este Genfbe utazott, az éjszakát is ott töltötte, másnap akart visszautazni Montreux-be. Mint mindig, most is álnéven, Hohenembs grófnéként vett ki szobát a Beau Rivage szállodában, hogy ne ismerjék fel. Indiszkréción folytán azonban egy másnapi genfi újságban megjelent egy hír, hogy az osztrák császárné a szállodában szállt meg. Ezt a hírt az olasz anarchista, Luigi Luccheni is olvasta, aki valójában azért jött Genfbe, hogy meggyilkolja az orléansi herceget. A herceg az utolsó pillanatban azonban megváltoztatta útirányát, és mégsem utazott Genfbe. Ez azonban kevésé zavarta Lucchenit, hiszen a véletlen sokkal prominensebb áldozatot sodort az útjába. Szeptember 10-én délelőtt Erzsébet még vásárolgatott és felkereste kedvenc cukrászdáját is. Délben akart hajóra szállni, hogy visszautazzon Montreux-be. Luccheni a kikötőhöz vezető úton várta lesben, a császárnéra vetette magát, és ráspolyt dőfött a szívébe. Erzsébet a földre rogyott, majd rémülten fel is állt, és abban a hiszemben, hogy csak ellökték, gyorsan a hajóra sietett, nehogy lekésse. Nem sokkal később a császárné összeesett, és csak a fűzője megnyitása-kor fedezték fel az apró szúrt sebet. A hajó azonnal visszafordult, a haláló- san megsebesített császárnét visszavitték a szállodába, ahol rövidesen azonban meghalt. Amikor Ferenc József megkapta a hírt, csak annyit mondott: „Nem is tudják, mennyire szerettem ezt a nőt.”

Császári lakosztályok

58 Az órszoba

Innen juthatunk a császári pár történelmi lakosztályaiba. Először Ferenc Józsefébe, s ehhez csatlakozik aztán Erzsébet magánlakosztálya.

59 Az audiencia-váróterem

Ferenc József a Birodalmi Kancellária épületét választotta ki lakosztálya számára. A hivatali helyiségek mellett itt voltak magán-lakórészei is, melyeket 1916-ban bekövetkezett haláláig használt. A császár hetente kétszer tartott audienciát, az időpontokat a Bécsi Újságban (Wiener Zeitung) tették közzé. Miután valaki személyes időpontot kapott, a díszes császári lépcsőházon keresztül juthatott ebbe a terembe, ahol addig várakozott, míg bebocsátották az audienciaszobába. A falakat három óriási falfestmény díszíti, melyeket Johann Peter Krafft festett 1832-ben. A képek Ferenc József császár nagyapjának, a német-római császárként II., osztrák császárként I. Ferenc életének eseményeiről mesélnek.

60 Az audienciaszoba

Itt a császár állva fogadta az audienciára érkezőket, és utána ő vitte a szót. A pulpituson feküdt az audiencialista, amelyen az audiencián résztvevők sorrendje és érkezésük indoka szerepelt. A kihallgatáson lehetett bemutatkozni a császárnak vagy valamely kitüntetésért köszönetet mondani, esetleg kegyelmet kérni saját vagy hozzátartozók részére, vagy bármilyen magánügyet előterjeszteni. Mivel Ferenc József egy-egy délelőtt akár száz személyt is fogadott, az audiencia rendszerint csak néhány percig tartott. A császár általában enyhe főhajtással fejezte be a kihallgatást.

61 A konferenciaszoba

Ebben a teremben voltak a miniszteri konferenciák, az úgynevezett „minister conseils,” amelyeken mindig a császár elnökölt. A márvány mellszobor és a hátsó falfülke mellett, jobbra látható díszkard Radetzky tábornagra, a Monarchia egyik leghíresebb katonájára emlékeztet. A tábornagy neve azonban mégis idősebb Johann Strauß szerzeményének, a „Radetzky-induló”-nak köszönhetően vált halhatatlanná. A festmények az 1849-es magyar forradalom csatajeleneteit ábrázolják. A háttérben lévő nyitott ajtón keresztül az úgynevezett császári gardróbszoba látható, amelyben Ferenc József idejében azok a szekrények és fiókos szekrények álltak, amelyekben a császár ruháit tartották. Ferenc József szinte

kizárólag egyenruhát hordott. Csupán magánutazásai alkalmával öltött civil ruhát, vadászatkor pedig bőrnadrágot, zöld mellényt, túrabakancsot és stájerkalapot viselt..

62 A császár dolgozószobája

Ferenc József nagyon komolyan vette a többnemzetiségű Birodalom császáráként ráháruló felelősséget, és feladatát nem a pazar reprezentálásban látta. Élete során sokkal inkább az 56 millió lakost számláló Birodalom első hivatalnokának érezte magát. Ezért a nap nagy részét dolgozószobájában töltötte, hogy minden aláírandó aktát áttanulmányo-zhasson. Munkanapja reggel öt óra előtt kezdődött, és csak késő este, a nyilvános díszvacsorák, fogadások és bálok után fejeződött be. Az íróasztal mögött, valamint a baloldali falon Erzsébet kibontott hajú portréi láthatók, amelyeket Franz Xaver Winterhalter festett. Ezek a festmények voltak a Ferenc József által csak „angyali” Sisínek nevezett szeretett feleség kedvenc ábrázolásai. A háttérben látható nyitott tapétaajtó az udvari komornyik, Eugen Ketterl szobájába vezet. Ő volt felelős Ferenc József személyes hogylétéért, mindig a császár rendelkezé-sére kellett állnia. Ő találta föl az íróasztalnál a császár reggelijét, valamint a kisebb étkezéseket is ő szervírozta..

63 A császári hálószoba

Ezt a szobát akkor rendezték be a császár hálószobájának, amikor a császári pár külön hálószobába költözött. Ferenc József ebben az egyszerű vaságyban aludt, s ez mutatja a császár spártai életstílusát is. Ferenc József napjait jóval virradat előtt, általában reggel fél négykor kez-dte, csupán nagyobb ünnepek után engedett meg magának még egy órai alvást. A császárt először egy „fürdető” fürösztötte meg egy kaucsuk fürdőkádban, amelyet minden nap felállítottak a hálószobában. Az ágy előtti, a napi higiéniara szolgáló, egyszerű piperasztal arról tanúskodik, hogy a császár magánhelyiségeit csupán szerény felszereléssel látta el, és mindenfajta luxust feleslegesnek tartott. Miután a császár felöltözött, az ágytól jobbra látható imazsámolyon térdelve mondta el mindennapi reggeli imáját. A reggelit a dolgozószobájában tálalták.

64 A Nagy szalon

A terem kialakítása – a császári lakosztályokhoz hasonlóan – nagyrészt a XVIII. századra nyúlik vissza, míg a bútorzat Ferenc József idejéből való. Ugyanúgy, mint a Hofburg összes termét, a Nagy szalont is kerámiakály-hákkal fűtötték. A kályhákat a császári és a királyi udvari kályhafűtők eredetileg kizárólag kívülről, a termék mögötti fűtőfolyosón át fűtötték fával, így a termeket nem piszkították be. 1824-től aztán folyamatosan beszerelték a Meißner-féle légfűtést, amely úgy működött, hogy a kályhákat csővezetékeken keresztül forró levegővel fűtötték.

65 A Kis szalon / Miksa mexikói császár emlékszobája

Ez a terem Ferenc József idejében dohányzószalonként szolgált, ahova a férfiak visszavonulhattak, ugyanis nők jelenlétében nem volt szokás dohányozni. Ma ez a terem Miksa mexikói császár, Ferenc József öccsének emlékszobájának van berendezve. Miksa arcképe a jobb oldali falon látható. Miksa 1864-ben elfogadta a mexikói császári koronát és nagyravágyó feleségével, Sarolta belga hercegnővel Mexikóba utazott. Sarolta bírta rá férjét, hogy a nehéz politikai helyzet dacára elfogadja a koronát – az ő portréja látható a bal oldali falon. Ezt követően azonban Franciaország hamarosan visszavonta a megígért támogatást, és ezzel Miksa teljesen kiszolgáltatott maradt a Benito Juárez vezette felkelőkkel szemben. Elfogták és végül 1867-ben ki is végezték. Ezzel a teremmel zárult a császári termék sora.

66 Erzsébet császárné lakosztálya: a lakó- és a hálószoba
1857-től az Amalienburg fő emeletén, amely a császár lakosztályához kapcsolódott, Erzsébet lakott. Erzsébet ezt a termet mind magán lakószalonként, mind pedig hálószobaként használta. A spanyolfallal körülvett ágy a szoba közepén állt. Erzsébet a hátsó ablakmélyedésben lévő íróasztalnál bonyolította levelezéseit és itt írta néhány versét is. Most végrendeletének egy másolata látható itt.

67 Az öltöző- és tornaszoba

Az öltöző- és tornaszoba Erzsébet legfontosabb és egyben legszemélyes-ebb helyisége volt, amelyben a legtöbb időt töltötte. Balra látható Erzsébet pipereasztala, amelynél naponta 2–3 órát töltött frizurakészítéssel. Ezeket az órákat a császárné főleg olvasásra és nyelvtanulásra használta. Erzsébet az angol és a francia mellett jól beszélt magyarul is. Főleg az ókori görög világot és mitológiát szerette – a pipereasztal melletti kis széken legtöbbször görög felolvasója,

Constantin Christomanos ült, aki a frizurakészítés hosszadalmas procedúrája közben a császárnénak Homérosz Odüsszeiájából vagy Iliászából olvasott fel, vagy a császárné görög feladatait ellenőrizte. Erzsébet egyébként az ógörögöt és az újgörögöt is elsajátította. De ebben a helyiségben végezte a császárné az egész udvar nagy megrökönyödését és értetlenségét kiváltó napi tornaprogramját is, hogy megőrizze karcsú vonalait és jó kondícióját. Itt látható az erre a célra használt bordásfala, nyújtója, valamint valamint az ajtókeretre felszerelt gyűrűi. .

68 A toalett

Az öltözőszobából, mint egykor Erzsébet is, a császárné tisztálkodóhelyi-ségeibe juthatunk. Az átjáróban jobbkéz felől a császárné toalettja látható. Erzsébet angol WC-je festett, delfin formájú porcelán. Mellette egy kis mosdó látható.

69 A fürdőszoba

1876-ban az öltözőszoba mögött Erzsébet – a császári családban elsőként – a mai elvárásoknak megfelelő, saját fürdőszobát alakítottat ki magának. A bal oldalon áll a császárné horganyzott rézlemezből készült egykori fürdőkádja; a hozzá tartozó szerelvények, valamint a fürdőkád-betét sajnos nem maradtak fenn. Erzsébet itt vette gyakori gőz- vagy olajfürdőit, valamint a vérkeringést és a vérellátást serkentő hideg fürdőket is. Itt került sor az egy egész napot igénybe vevő hajmosás procedúrájára is, amelyet azzal a keverékkel végeztek, amit külön Erzsébet számára készítettek tojássárgájából és konyakból. Különösen érdekes a régi linóleumpadló, amely akkoriban nagyon modern találmány volt. Az ajtón keresztül a két, úgynevezett „Bergl-szobába” jutunk, amelyek valószínűleg a császárné öltözőjéül szolgáltak.

70 A „Bergl-szobák”

A „Bergl-szobák” nevüket Johann Bergl festőről kapták, aki ezeket a szobákat 1766 körül festette. A teljes egészében kifestett falaknak köszönhetően gazdag növény- és állatvilággal teli, fantasztikus, egzotikus tájon érezhetjük magunkat. Időzőn pár percig a képek előtt, és fedezze fel a fantáziatáját életre keltő, számtalan apró részletet, mint például a kis madarakat, lepkéket és egzotikus gyümölcsöket! Innen a császárné Kis szalonjába jutunk. Mielőtt azonban itt jobbra fordulnánk, tekintsük meg balra a császárné Nagy szalonját (71-es terem).

71 A Nagy szalon

Ezt a termet Erzsébet főleg fogadószobaként használta. A sarokban látható márványszobor Polyhymniát, a kilenc múza egyikét ábrázolja, Antonio Canova alkotása. 1816-ban került Bécsbe, a Lombard-Velencei Királyság ajándékeként II./I. Ferenc császár számára. Az itt látható, megterített reggelizőasztal arra emlékeztet, hogy a császári pár néha itt reggelizett együtt – ennek korabeli ábrázolását láthatjuk.

72 A Kis szalon

Most a császárné Kis szalonjában tartózkodunk. Ezt a szobát eredetileg Ferenc József császárról, valamint Erzsébet gyermekeiről: Gizelláról, Rudolfról és Mária Valériáról készült festmények díszítették.

73 A nagy előszoba

A szomszédos Lipót-szárnyban található lépcsőházon, az „Adlerstiege”-n keresztül jutott a császárné a kapusszobán és az előszobán át a lakosztá-lyába.

A falon látható festmények a XVIII. századot, Mária Terézia korát idézik. Ebben az időszakban, Ferenc József uralkodása idején példaértékű volt a bécsi udvar neorokokó stílusú lakáskultúrája. Az egyik képen Gluck „Il parnasso confuso”, a másikon pedig Gassman “Il trionfo d’amore” című híres operája látható, amelyeket Mária Terézia gyermekei mutattak be. A képek egyikén Mária Antóniát, Mária Terézia legfiatalabb lányát balett-táncosként ábrázolták. .

74 A Sándor-lakosztály / az átjárószoba

1814 és 1815 között Európa minden megkoronázott vezetője Bécsben tartózkodott, hogy Napóleon bukása után újra felosszák Európát. Az Amalienburg északi helyiségeiben (a Ballhausplatzcal szemben) a bécsi kongresszus alatt Sándor cár lakott. Amikor Erzsébet volt az Amalienburg lakója, akkor ez volt a császárné magánmeghívásainak a helye, utoljára pedig 1916 és 1918 között az utolsó osztrák császár, I. Károly hivatali helyiségei voltak itt.

75 A Vörös szalon

Ezt a termet, amely utoljára I. Károly császár fogadószalonja volt, a párizsi

gobelinmanufaktúra 1772-ben és 1776-ban szőtt értékes kézimunkái díszítik. A medaillonok képeihez Francois Boucher festményei szolgáltak mintául. A bútorok, a paraván és a kályhaellenző is gobelinnel vannak bevonva. Az összeállítás XVI. Lajos francia király ajándékai voltak sógorának, II. József császárnak.

76 Az étkezőszalon

Ebben a teremben úgy terítették meg az asztalt, ahogy az Ferenc József idejében kisebb körben elköltött, családi vacsoránál szokásos volt. A gálavacsorákra kizárólag a rezidencia nagy dísztermeiben került sor. Az asztal a „legfelsőbb udvari asztal” előírásai szerint van megterítve, még a legszűkebb családi körben elköltött vacsora is szigorú ceremónia szerint zajlott. Az asztalt mindig ünnepélyesen feldíszítették, közepen virágok- kal, gyümölcsökkel és édeségekkel ékesített, aranyozott asztaldíszek álltak. Az ezüst tányéralátéteken művészien hajtogatott damaszt asztalkendők voltak. Mindig csak egy fogáshoz terítettek, a leveshez és a desszerthez porcelántányérokat, az összes többi fogáshoz ezüstitányéro- kat használtak. Az ezüst evőeszközökön a kétféjű sas látható. Minden fogáshoz más bort szervíroztak, mindig más pohárban. A zöld poharat rajnai borokhoz használták. Ezenkívül mindenkinek saját boros- és vizeskancsója, valamint sótartója volt. Az ételeket az udvari konyhából fűtött melegítődobozokban szállították az adott lakosztályba és ott egy szomszédos helyiségben szén-, később pedig gázrezsón tartották melegen, hogy mindig frissen és megfelelő hőfokon tálalhassák őket.

A császár az asztalnál közepén ült, vele szemben pedig díszvendége, és így következtek a vendégek, rokonsági fok vagy rang szerint. Hölgyek és urak mindig felváltva ültek, társalogni csak az asztalszomszédokkal szabadott. A vendégeknek a császárral egyidőben szolgáltak fel, aki azonnal hozzálátott az evéshez. Mihelyt a császár letette evőeszközét, a fogást befejezettnek nyilvánították, és az asztalt azonnal leszedték. Ezért a császár mindig ügyelt arra, hogy csak akkor tegye le az evőeszközét, ha a vendégei befejezték az evést. Egy vacsora 9–13 fogásból állt és legfeljebb 45 percig tartott, a kávét és a likőrt azt követően egy másik teremben szolgálták fel, ahol a férfiak dohányozhattak is.

Ezzel befejeződött a császári lakosztályokat bemutató körsétánk. Ha érdekli ez a téma és szeretne még többet megtudni arról, hogyan laktak a bécsi császári udvarban, tekintse meg a császári udvar bútorainak gyűjteményét, ahol a Habsburgok legkülönbözőbb rezidenciáiból számos berendezés és enteriőr látható.

A császári lakosztályok kijáratával szemben található a 3-as metró megállója, ahonnan 3 megállót utazva (5 perc) kényelmesen el lehet jutni a császári udvar bútorgyűjteményéhez.

Nem utolsó sorban pedig fel szeretnénk hívni figyelmét a Schönbrunni kastély, a császári család egykori nyári rezidenciájának lakosztályaira.

A császári lakosztályokat elhagyva a Ballhausplatzra ér – közvetlenül az osztrák szövetségi elnök hivatali helyiségeinek bejárata mellett, és a szövetségi kancellári hivatallal szemben jut ki a térre. A tájékozódáshoz a kijáratnál található térkép is segítséget nyújt.

Végezetül köszönjük látogatását, amellyel hozzájárult a császári lakosztályok fenntartásához. További kellemes bécsi időtöltést kívánunk!